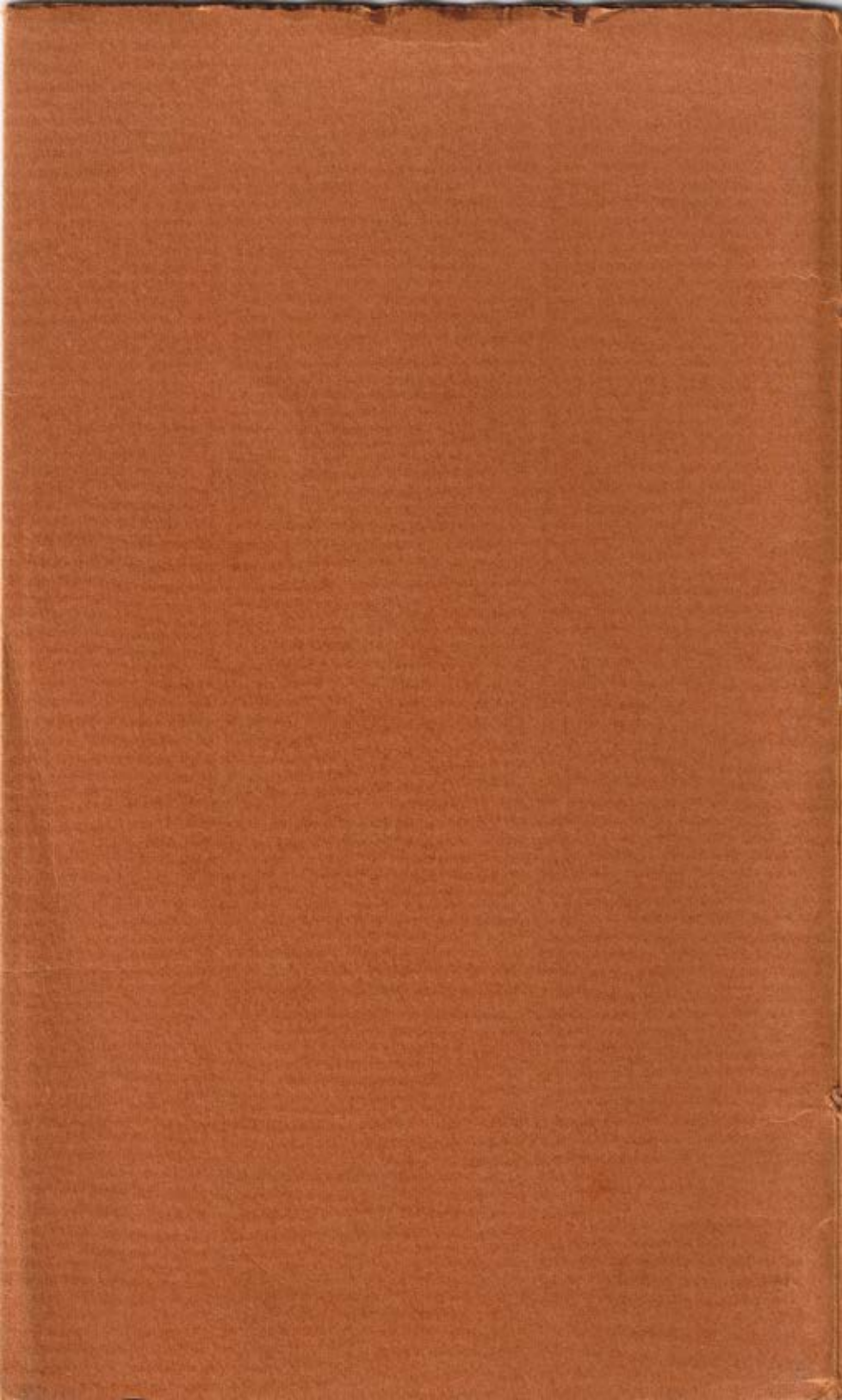
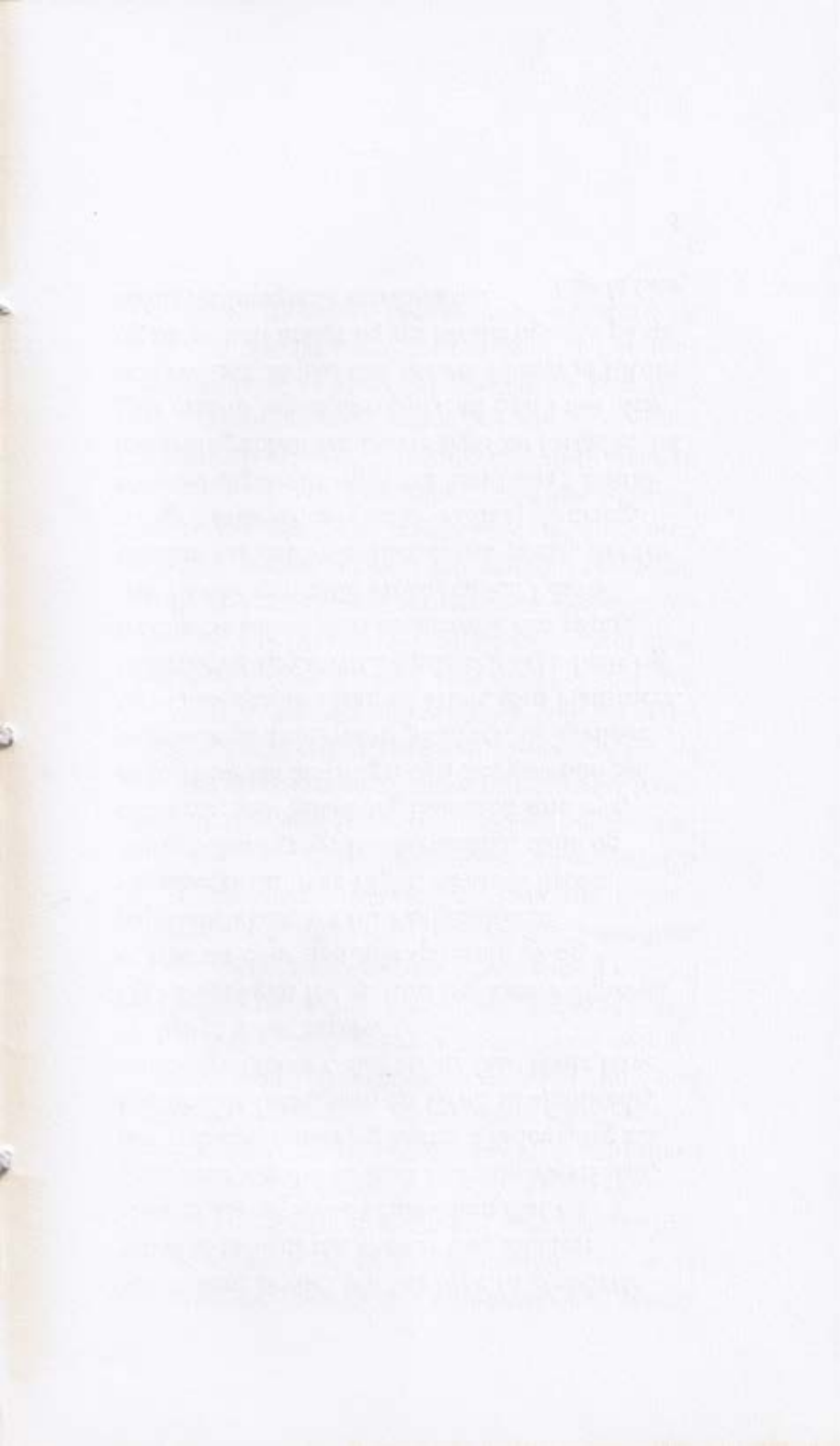

BOGEN

OG

PAPIRET

H. C. ANDERSEN

BOGEN FORTÆLLER

LASERNE

Indledning af
Tage la Cour

Illustreret af
Alex Secher

Indledning

H. C. Andersen var fireogtyve år og nybagt student, da han udsendte sit første skrift:

Fodreise fra Holmens Canal til Østpynten af Amager i Aarene 1828 og 1829.

»En humoristisk, underlig Bog, en Slags phantastisk Arabesk, der dog ganske antyder min hele Personlighed og mit Standpunkt dengang, der viste sig især i Lyst til at lege med Alt, spotte i Taarer over mine egne Følelser; broget vekslede, et heelt Tapet, var denne digteriske Improvisation; men ingen Boghandler havde Mod til at forlægge dette Ungdomsarbeide«. Således fortæller han i *Mit Livs Eventyr*, og tilføjer ikke uden stolthed, at han opnåede en så vellykket start som sin egen forlægger, at C. A. Reitzel få dage efter at bogen var udkommet, afkøbte ham retten til et andet og senere, i 1840, et tredje oplag, hvori Andersen optrykte den rosende anmeldelse, som J. L. Heiberg i 1829 havde givet den lille spex i *Maanedsskrift for Litteratur*. I virkeligheden skyldte »Fodreisen« først og fremmest E. T. A. Hoffmann sin tilblivelse, uden dog blot at være en pastiche på den tyske

digters *Fantasiestücke in Callots Manier*, der vides at have været iblandt den unge Andersens yndlingslæsning. I »Fodreisen« vil den opmærksomme læser let kunne finde flere forudsætninger for senere eventyr; men det ville være en overdrivelse, at betegne den lille bog som et litterært mesterværk – tvært imod: var den ikke skrevet af netop ham, havde glemselens slør for længst sænket sig over den. Én lille pudsig ting rummer »Fodreisen« imidlertid, nemlig den første »bibliofile novelle« i dansk litteratur – en bagatel, men, synes vi, af interesse for bogvenner.

Det samme gælder eventyret *Laserne*, der blandt andet handler om papir og som den da for længst verdensberømte digter lod trykke i sin sidste samling *Eventyr og Historier*, der udkom 1874, året før hans død. Det ser dog ud som om det ældste udkast eller i hvert fald den første idé til *Laserne* stammer fra sommeren 1859, da Andersen tilbragte det tredje og sidste af sine feriebesøg i nybyggerbyen Silkeborg, der så at sige blev grundlagt i 1844, da hans gode ven Michael Drewsen sammen med sin familie tog bopæl på herregården Silkeborg og opførte den store papirfabrik, som blev betingelsen for byens trivsel. At fabrikken interesserede Andersen stærkt,

har vi flere beviser på. I et brev til Henriette Wulff af 30. juni 1853 skriver han således:

»Der er Liv og Røre i Fabrikken Nat og Dag; som var det et stort levende Væxthuus, der vadskes, renses og kartes Kludene, og saa komme de frem, som en Grød til alenbrede, uendelige Oblater, der før de faae Hvile blive et deiligt hvidt Papir«.

Og i Dagbogen for 25. juni 1859 kaster digteren et blik ud over den lille spirende by og papirfabrikken, set fra Færgebakken:

»Spadseret ud over Diget, hinsides Broen; deilig Solnedgang; Høiderne lilla, stille og eensomt; selv Silkeborg laae med sine nye, røde Huse saa alvorligt; den nedgaaende Sol skinnede på Fabriquens Vinduer, de speilede sig i Gudenaa, det saae ud i den, som Flammer«.

Naturligvis skrev H. C. Andersen ikke først og fremmest *Laserne* som en historie om papir; han havde som altid en bagtanke. I dette tilfælde var det forholdet dansk-norsk, der for øvrigt havde undergået en radikal ændring, set med digterens øjne, fra han i 1844 i *Elverhøi* lod troldgubben fra Dovre sige: »at fortælle, det gjør endnu Ingen deroppe«, til han i 1861 efter at have læst *En glad Gut*, mødte Bjørnson i Rom og fik et helt andet og nu broderligt syn på de hidtil let foragtede nordmænd.

Tage la Cour

Bogen fortæller

*Bogen fortæller sin Barndoms Historie,
sit Skoleliv hos Bogbinderen,
Dimission til den Gyldendalske Boglade,
Rusaaret, og endelig sin første Udflugt i Verden.
Klokken slaaer 12.*

Mine første Erindringer – begyndte den – strække sig fra Bogtrykkeriet, hvor jeg først saa Lyset. Som en Drøm husker jeg endnu fra denne Tid, en lille Mand med et underligt Katte-Ansigt, der en Dag traadte ind i Stuen, hvor jeg hang i al Uskyldighed paa en Snoer for at tørres. Min Moder, – saaledes tør jeg vel nok benævne det Manuscript, jeg skylder min Tilværelse – fortalte os Børn om Natten, at det var vor Fader, Hofraad Hoffmann, uden hvem hun endnu havde været et reent ubeskrevet Papiir, og vi aldrig seet Lyset. – Nysgjærrigt hørte vi Alt hvad hun fortalte os om ham, hvorledes de Syner, der bevægede sig i vort Indre, viste sig lyslevende for ham, naar han i de lange Vinter-Nætter sad og arbeidede, og at han da ofte maatte kalde sin Kone op af Sengen, der satte sig hos ham med sin Strikkestrømpe, og nikkede venligt over til

den underlige Mand, naar Phantasien tog sig altfor meget Herredømme.

Jeg fik saaledes min Fader mere og mere kjær, men saa ham aldrig siden. – O det var lykkelige Barndoms Dage! da kunde man hænge paa Snoren i den lune Stue, om Dagen høre Svendenes Spøg og lystige Sange og om Natten de underligste Eventyr. Men snart slog Skilsmisens tunge Timer, vi Børn bleve revne bort fra vor Moder og sendte hen i en Skole, det vil sige, i en Bogbinders Værksted, for der at faae den Politur, der var os nødvendig for, med Anstand at træde ind i Verden.

Intet Menneske er vist paa de haarde Skolebænke bleven saaledes præset, beklistret og beskaaret, som vi. Hver gang en Kammerad fix og færdig forlod Skolen, følte jeg dobbelt mit piinlige Liv og misundte, som en anden Buckthorne, de Lykkelige, der nu fri turde flagre ud i den deilige brogede Verden.

Endelig slog min Forløsningstime, jeg var nu færdig til at dimitteres og blev da med andre dannede og raa Kammerater, det vil sige, Bøger med Bind og i løs Materie, af Rectoren pakket ned i en stor Kasse. Laaget blev slaget til, et chaotisk Mørke omgav os i det snevre Fængsel, dette var da mit Livs første Periode.

Da jeg atter traadte frem for Lyset, var jeg i

Kjøbenhavn i den gyldendalske Boglade hvor jeg, paa en af Hylderne ret paraderede i min nye Kjole, imellem flere smukke Folk. De gamle Folianter skjældte mig ud for Rus, men Lapse-Aanden, som var faret i mig, gav mig Vittighed nok, saa jeg ikke blev dem Svar skyldig. Utaaleligst var mig ellers stereotyp Udgaverne af de gamle Classikere; disse unge indbildske lærde Lapse, der vrimle af Trykfeil og ikke have andet end deres Faders Navn, ville altid have Forsædet, og saae med Foragt ned paa mig og min Lige.

De forskjellige Personer, som om Dagen traadte ind i Bogladen, og deres Samtaler morede mig meget; her fik jeg først et klart Begreb om Verden. Hvor glædede jeg mig ikke, hver Gang jeg hørte nogen rose min Fader eller mine Halvsødske; dog ofte maatte jeg høre utaalelige Ting, ja man kaldte endogsaa mig Hjernesvind, og min Fader gal. En Scene glemmer jeg ikke; en Dag traadte en fornem Dame ind med to Herrer, jeg blev da lagt frem iblandt andre pene Bøger, men hvor fordreiede hun ikke sit gamle Ansigt, da hun hørte mit og min Faders Navn.

»Nei Gud bevare mig for den,« sagde hun, »det er jo Daarekistesnak! jeg veed ikke hvor noget fornuftigt Menneske kan holde ud at læse

noget af denne Hoffmann! han er jo gal og
 gjør ogsaa sine Læsere gale. Jeg læste engang
 det halve af denne Nuszknacker og Muserinke,
 men hvor var det noget Snak. Ville jeg blot
 sætte mig ned skulde jeg nok i en heel Dag
 kunne fortælle saadan Noget.« Og nu stødte
 hun til mig med sin spidse Finger, og valgte
 Noveller af Tromlitz og Weisflog.
 Derimod vandt en ung Mand, som en Dag
 afhentede min Søster Barmbilla, mit hele
 Hjerte. »Vort Liv er ingen evig Tragedie,« sagde
 han, »heller ingen evig Farce, nei, underligt
 nok flyde de sorte og lyse Farver mellem
 hinanden, og jeg troer derfor, at den Digter,
 der veed at blande dyb Alvor med vittig Spøg
 og Lune, skildrer bedst Livet og det
 menneskelige Hjerte. Kun hos faa Digtere,
 uden hos Hoffmann, har jeg funden denne
 herlige Harmonie, og derfor er og vil han altid
 blive mig saa usigelig kjær.« Af Glæde og
 Taknemmelighed styrtede jeg ned af Hylden,
 paa Næsen af den ædle Mand, for at trykke et
 Kys paa hans veltalende Læber, men min
 Kjærlighed syntes slet ikke at behage ham.
 Endelig kom da den kjære Juletid, og der blev
 almindelig, stor Udvandring. Jeg drømte alt
 om en lystig Julestue; hvorledes jeg vilde tage
 mig ud iblandt de øvrige Foræringes om det

deilige Jule-Træe med sine brogede Lys, og de
 søde guullokkede Englebørns Glæde ved den
 hele Herlighed. Men det blev ved Drømmen.
 Dagen før Festaftenen traadte en lille alvorlig
 Person ind og forlangte en Deel Bøger.
 Jeg skinnede ret frem paa Hylden med min
 forgyldte Ryg og brystede mig af mit hele
 pyntelige Udvortes, men just dette var ham en
 Torn i Øiet, han ønskede mig i raa Materie for
 selv at kunne udstyre mig, men da jeg var det
 sidste Exemplar af Djævels Elixieren tog han
 mig til sig. Tænk, min Overraskelse og Skræk,
 da jeg saae mig bragt hen i et Leiebibliothek.
 »Farvel Julestue, Juletræe og søde Englebørn!«
 sukkede jeg; levende stod Spieszs »Vandringer
 gennem Ulykkens Huler og Elendighedens
 Boliger« mig for Øiet, jeg tænkte paa de tyske
 Skjæbne-Tragedier men jeg var Mand,
 jeg græd ikke. Hvilket Selskab befandt jeg mig
 ikke i? Forslidte, fidede og forrevne
 Exemplarer vovede at kalde mig Kammerat
 og Broder. Et Papiirsfutter blev sat omkring
 mig, og saaledes fik jeg Plads imellem et
 temmelig velklædt Exemplar af: »Det befriede
 Israel«, som aldrig havde været ude af Huset,
 og en meget lurvet Herman von Unna, der saae
 ud til at have tumlet sig altfor meget i Livet.
 To Dage stod jeg urørt paa den høie Hylde,

paa den tredie Dag begyndte min Vandring.
Det var en deilig vinterklar Morgen, Solen
skinnede gjennem de halvoptøede Ruder, da...«
I det samme slog Klokken tolv, jeg puttede
ihast Bogen i Lommen, skyndte mig midt ud
paa Broen, men Gud maa vide hvordan, nu
faldt der mig ikke en eneste smuk Tanke ind,
som jeg havde belavet mig paa. – See det var
da det sidste Puds det gamle Aar spillede mig.

Laserne

Udenfor Fabrikken stode i Stakke høit opstablede Kludebunker, samlede vidt og bredt fra; hver Las havde sin Historie, hver førte sin Tale, men man kan ikke høre dem Allesammen. Nogle Laser vare indenlandske, andre vare fra fremmede Lande. Her laa nu en dansk Las op til en norsk Las; pæredansk var den ene, og ravnorsk var den anden, og det var det Morsomme ved de to, vil hver fornuftig Norsk og Dansk sige.

De kjendte nu hinanden paa Sproget, uagtet hvert af disse, sagde den Norske, var saa forskjelligt, som Fransk og Hebraisk. »Vi gaae til Aas for at faae det raat og oprindeligt og Dansken laver sig sin suttessøde fade Brage-Snak«. Laserne talte og Las er Las i ethvert Land, de gjælde kun Noget i Kludebunken. »Jeg er norsk!« sagde den Norske, »og naar jeg siger, at jeg er norsk, saa troer jeg at have sagt nok! jeg er fast i Trevlerne, som Urfjeldene i gamle Norge, Landet, der har en Constitution, som det frie Amerika! det kildrer mig i Trevlerne at tænke hvad jeg er og lade Tanken malmklinge i Granit-Ord!« »Men vi har en Literatur!« sagde den danske Las »Forstaaer De hvad det er?« »Forstaaer!« gjentog den Norske, »Fladelands Beboer, skal jeg løfte ham tilfjelds og nordlyse

ham, Klud som han er! Naar Isen tøer for den norske Sol, da kommer de danske Pæreskuder op til os med Smør og Ost, ret ædelige Varer og der følger til Ballast dansk Literatur. Vi behøve den ikke! man undværer helst dovent Øl, der hvor det friske Væld sprudler, og her er det en Brønd, der ikke er boret, ikke sqvaldret europæisk kjendt ved Aviser, Kammeratskab og Forfatteres Reiser i Udlandet. Frit taler jeg fra Lungen, og Dansken maa vænne sig til den frie Lyd, og det vil han i sin skandinaviske Klamren til vort stolte Klippeland, Verdens Urknold!«

»Saaledes kunde nu aldrig en dansk Las tale!« sagde den Danske. »Det er ikke vor Natur. Jeg kjender mig selv, og som jeg ere alle vore Laser, vi ere saa godmodige, saa beskedne, vi troe for Lidet om os selv, og det vinder man rigtignok ikke Noget ved, men jeg kan saa godt lide det, jeg finder det saa yndigt! Forresten, det kan jeg forsikkre Dem, kjender jeg tilfulde min egen gode Bonitet, men jeg taler ikke om den, saadan Feil skal ingen kunne beskylda mig for. Jeg er blød og bøielig, taaler Alt, misunder Ingen, taler godt om Alle, uagtet der er ikke meget Godt at sige om de fleste Andre, men lad dem om det! jeg gjør nu altid Grin af det, for jeg er saa begavet!«

»Tal mig ikke dette Fladelandets bløde
Klistersprog, jeg vamles ved det!« sagde den
Norske og løste sig i Vinden fra Bunken
og kom over i en anden.

Papir bleve de begge to, og Tilfældet vilde,
at den norske Las blev et Papir, hvorpaa
en Nordmand skrev et trofast Elskovsbrev
til en dansk Pige, og den danske Las
blev Manuskript for en dansk Ode til Priis
for Norges Kraft og Herlighed.

Der kan ogsaa komme noget godt ud af
Laserne, naar de først ere af Kludebunken og
Forvandlingen er skeet til Sandhed og
Skjønhed, de lyse i god Forstaaelse og i den er
Velsignelse.

Det er Historien, den er ganske fornøielig og
fornærmer aldeles Ingen uden – *Laserne*.

Silkeborg papirfabrik 1860. A.S.

- efter G.E. Liebst,

H. C. Andersen: Bogen fortæller og Laserne
med indledning af Tage la Cour og
tegninger af Alex Secher er udsendt ved
årsskiftet 1970-71 af

Viggo Borch A/S og Jørgen Schjerbech Jun. A/S
i anledning af firmaets udflytning til Glostrup.
Skriften er Monotype Spectrum, papiret er
matglattet S-masse og omslaget er Antik cover.
Bogen er trykt af Thejls.

